

A 1651/medborgare

Käsittelijä Hyvinvointi Pohjolassa -valiokunta

Hyvinvointi Pohjolassa –valiokunnan mietintö, joka koskee jäsenehdotusta ihmiskaupan torjumisesta

Ehdotus

Hyvinvointi Pohjolassa -valiokunta ehdottaa, että

Pohjoismaiden neuvosto suosittaa Pohjoismaiden ministerineuvostolle,

että varmistetaan, että ihmiskaupan vastaisessa työssä huomioidaan pakkotyön ja ihmisten hyväksikäytön uudet muodot, joita ovat esimerkiksi

- ihmisten seksuaalinen hyväksikäyttö internetissä suoratoiston kautta
- sosiaalitukipetokset, joissa uhrit tuodaan Pohjoismaahan hyödyntämään julkisia sosiaalietuuksia, jotka menevätkin taustalla toimiville rikollisille
- yritysten (mukaan lukien fiktiivisten yritysten) perustaminen, joissa ihmiskaupan uhrit pakotetaan työskentelemään orjuutta muistuttavissa olosuhteissa.

että laaditaan asenteiden muuttamissuunnitelma, jonka tavoitteena on eettisten suuntaviivojen ja kampanjoiden avulla vähentää ihmiskaupan uhrien kysyntää kaikkiin pakkotyön muotoihin.

että käynnistetään selvitys Pohjoismaissa tapahtuvan ihmiskaupan ja orjakaupan ta-
loudesta.

Hyvinvointi Pohjolassa -valiokunta ehdottaa, että

Pohjoismaiden neuvosto suosittaa Pohjoismaiden hallituksille,

että turvapaikkaa hakevien lasten kauppaa torjutaan valistamalla ja tiedottamalla oikeuksista vastaanottokeskuksissa.

että ihmiskaupan vastaiseen mukaan osallistetaan kansalaisyhteiskunta, mukaan lu-
kien alalla toimivat kansalaisjärjestöt, sekä ammattiyhdistysliike ja työmarkkinaosa-
puolet.

että taistellaan sen puolesta, että alan eurooppalaisessa ja kansainvälisessä lainsäädännössä huomioidaan ihmiskaupan uudet muodot.

Taustaa

Keskiryhmä esitteli ehdotuksen ihmiskaupan torjunnasta Pohjoismaiden neuvoston istunnossa 2015. Ehdotuksen sanamuoto oli seuraava:

Keskiryhmä ehdottaa, että Pohjoismaiden neuvosto suosittaa Pohjoismaiden ministerineuvostolle,

- että se tehostaa ihmiskaupan vastaista työtä keskittyen pohjoismaiseen yhteistyöhön ja rajat ylittäviin toimiin.
- että se vahvistaa entisestään ihmiskaupan torjumiseen liittyvää kansainvälistä yhteistyötä.
- että se pyrkii siihen, että poliisi, vastuulliset viranomaiset, tullilaitos, vanhustenhuollon, vastaanottokeskusten ja terveydenhuollon henkilökunta sekä näiden henkilöstöryhmien opetuksesta vastaavat tahot saavat paremmat edellytykset ihmiskaupan uhrien tunnistamiseksi.
- että se pyrkii tiedon ja kokemusten vaihdon avulla vaikuttamaan ihmiskaupan uhrien saamaan kohteluun.
- että se kannustaa jokaista jäsenmaata mahdollisuuksien mukaan käymään läpi lainsäädäntönsä tavoitteena arvioida ihmiskaupparikosten rangaistusasteikon koventamista.

Ehdotus lähetettiin käsiteltäväksi Hyvinvointi Pohjolassa -valiokuntaan, joka asetti työryhmän tutkimaan asiaa tarkemmin. Työryhmään kuuluivat Pia Hallström (M) ja Christian Juul (EL). Pia Hallströmin tilalle tuli syksyllä 2016 Bengt Morten Wenstøb, jolloin ryhmään liittyi myös ehdotuksen laatijoiden edustajana Anna-Maja Henriksson.

Työryhmä on tarkastellut lähemmin aiempia suosituksia ja keskustellut siitä, miten ihmiskauppaa torjutaan kansallisesti ja kansainvälisesti. 1. marraskuuta 2016 pidetyssä valiokuntakokouksessa Pohjoismaiden ministerineuvoston vanhempi erityisasiantuntija Søren Stockholm Thomasen kävi läpi ne aloitteet ja hankkeet, joita Pohjoismaiden ministerineuvoston alaisuudessa on käynnissä tai valmisteilla. Ihmiskaupan torjumiseen tähtääviä sektorienvälisiä hankkeita on yhdeksän. Osa niistä toteutetaan yhteistyössä muiden alueellisten tai kansallisten organisaatioiden kanssa ja osa ministerineuvoston Baltian tiedotustoimistojen kautta. Syksyllä 2016 työryhmän edustajia osallistui myös aihetta käsitteleviin seminaareihin ja konferensseihin. Alkuperäistä ehdotusta on edellä mainitun pohjalta muutettu siten, että siinä huomioidaan ajankohtaiset ihmiskaupan ja orjuuden haasteet.

Tällä hetkellä ihmiskauppaa/orjakauppaa käydään monissa eri muodoissa. Se ei liity pelkästään seksiteollisuudessa työskenteleviin naisiin, vaan ulottuu muun muassa pakkotyöhön palvelusektorilla, maataloudessa ja rakennusteollisuudessa sekä moneen muuhun asiaan. Juuri nämä pakkotyön muut muodot ovat lisääntyneet Pohjoismaissa.

Tämän lisäksi ihmiskaupassa on uusia muotoja, joissa syrjäytymisvaarassa ja haavoittuvassa asemassa olevia ihmisiä houkuttelevaan Pohjoismaihin valheilla ja väärillä odotuksilla. Tarkoituksena on saada heidät hyödyntämään sosiaalietuuksia, jotka sitten päättyvät taustalla toimiville rikollisille. Kyse on laajasta ja monisäikeisestä rikollisuudesta, johon kuuluvat mm. väärennetyt henkilöllisyysasiakirjat, sosiaaliturvapäätökset ja fiktiivisten yritysten perustami-

nen. Tälle ihmiskaupan muodolle on tunnusomaista, etteivät asianomaiset itse pidä itseään ihmiskaupan uhreina. Tanskassa vuosina 2014–2016 tapahtunut niin kutsuttu Hvepsebong-tapaus on esimerkki tällaisesta ihmiskaupasta, ja vastaavia mutkikkaita ihmisoikeustapauksia on käynnissä muissakin Pohjoismaissa.

Samalla seksiteollisuus vaikuttaa merkittävästi ihmiskauppaan. Ihmisten seksuaalista hyväksikäyttöä harjoitetaan myös aivan eri tavoin kuin aiemmin. Esimerkiksi Norjan Bergenissä eräs mies käytti internetin välityksellä Skypen kautta seksuaalisesti hyväkseen Aasiassa asuvia lapsia. Tämän tyyppinen rikollisuus (nk. *on live sexual abuse*) on juridisesti erittäin monimutkaista ja vaatii laajaa kansainvälistä yhteistyötä, jotta siitä voidaan rangaista ja jotta sitä voidaan ennaltaehkäistä. Rikollisuuden uudet muodot hyödyntävät usein lainsäädännössä olevia aukkoja tai sitä, ettei lainsäädäntöä ole, koska kyseistä rikollisuutta ei ole osattu ennakoida tai sitä ei ole aiemmin tunnettu. Tämä asettaa erityisiä vaatimuksia kansallisille, eurooppalaisille ja kansainvälisille lainsäätäjille.

Samanaikaisesti Pohjoismaihin tulee lisää turvapaikanhakijoita ja maahanmuuttajia, jotka joutuvat usein käyttämään laittomia keinoja päästäkseen Pohjoismaihin. Useiden Eurooppaan johtavien kulkureittien varrella on ihmiskauppiaita ja salakuljettajia, ja jotkut joutuvat vasten tahtoaan näille matkoille.

Pohjoismaissa on esimerkkejä lapsista, jotka eivät hae turvapaikkaa, vaan joutuvat taustalla toimivien rikollisten sijoittamina Pohjoismaahan. Lapset kytketään rikolliseen henkilöön tai organisaatioon, jota he eivät itse edes tunne. Lapset eivät ymmärrä joutuneensa ihmiskaupan uhreiksi. Lapset ovat lisäksi velkaa matkastaan taustalla oleville rikollisille. Velka on maksettava ja lapset voivat päätyä monenlaisiin rikollisuuden muotoihin, kuten prostituutioon, terroritekoihin tai pakkoavoliittoihin. Uhrin eivät pidä itseään uhreina, ja varsinkin pojat eivät koe itseään uhreiksi kulttuuriin liittyvän väärinymmärretyn maskuliinisuuden vuoksi.

Lisääntynyt maahanmuutto voi vaikuttaa myös työmarkkinoihin ja pimeisiin työmarkkinoihin. Alhainenkin palkka on parempi kuin ei mitään ja käännetyille turvapaikanhakijoille tarjotaan joissakin tapauksissa töitä.

Ihmiskauppa kukoistaa näin ollen yhä Pohjoismaissa, joskin uusissa muodoissa. Työryhmä on pyrkinyt edellä olevien että-lauseiden avulla muotoilemaan rikollisuuden uusiin muotoihin vastaavia suosituksia. Kyse on rikollisuudesta, jolle on yhteistä se, että hyväksikäytetään haavoittuvassa asemassa olevia ihmisiä, joilla ei ole todellista mahdollisuutta irtautua tai lähteä tilanteesta.

Työryhmä perustelee myös asenteiden muuttamissuunnitelman laatimista. Se voisi toisin kuin toimintasuunnitelma tähdätä nykyaikaiseen orjuuteen liittyvien asenteiden muuttamiseen. Tämän vuoksi ehdotuksessa suositetaan myös tällaisen suunnitelman laatimista.

Valiokunnan näkemykset

Hyvinvointi Pohjolassa -valiokunta katsoo, että ihmiskaupan vastaisen taistelun tulee jatkua niin pitkään kuin ihmisiä kohdellaan tavaroina, joita voidaan ostaa ja myydä. Se on aikamme orjakauppaa.

Ihmiskauppa on kansainvälisesti suuri ongelma, valitettavasti myös Pohjoismaissa. Haastavaa on se, että ihmisten kauppaamista ja hyväksikäyttöä tapahtuu hyvin erilaisissa muodoissa ja rikollisuudesta tulee aiempaa monisäikeisempää. Siksi Hyvinvointi Pohjolassa -valiokunta on tämän ehdotuksen avulla pyrkinyt päivittämään suositusta niin, että se koskee myös kaupan uusia muotoja ja niihin liittyvää monisäikeistä rikollisuutta.

Valiokunta on tietoinen siitä, että ihmiskauppaa käydään maiden rajojen yli ja että sen torjumista on tehtävä kansainvälisessä yhteistyössä ja sitä koskevia sopimuksia ja lainsäädäntöä soveltaen. Lisäksi ihmiskaupan arvioidaan olevan yksi suurimmista laittomista talouksista maailmassa. Siksi valiokunta katsoo, että olisi tarkoituksenmukaista saada tutkituksi ja arvioiduksi, miten laajasta laittomasta taloudesta tässä on kyse Pohjoismaissa.

Valiokunta katsoo myös, että ihmiskaupan vastaista taistelua on tehtävä myös asenteita muuttamalla. Kaiken tyyppinen ihmisten hyväksikäyttö, pakottaminen ja kauppa on tuomitavaa. Näin ollen suosituksessa kehoitetaan laatimaan asenteiden muuttamis suunnitelma, joka toisin kuin toimintasuunnitelma tähtää kysynnän alentamiseen eettisten suuntaviivojen ja kampanjoiden avulla. Aiemmin mainittujen toimien avulla Hyvinvointi Pohjolassa -valiokunta pyrkii osaltaan edistämään ihmiskaupan torjumista ja tulee seuraamaan tarkoin tällä osa-alueella tapahtuvaa kehitystä Pohjoismaissa.

Oslossa 25. tammikuuta 2017

Angelika Bengtsson (SD)
Anna-Maja Henriksson (r.)
Bengt Morten Wenstøb (H)
Hege Haukeland Liadal (A)
Jenis av Rana (Mfl.)
Karen J. Klint (S)
Krista Mikkonen (vihr.)

Lennart Axelsson (S)
Maria Stockhaus (M)
Pernille Schnoor (ALT)
Richard Jomshof (SD)
Rikard Larsson (S)
Sivert Haugen Bjørnstad (FrP)
Ulf Leirstein (FrP)